ЗАГАЛЬНОІНСТИТУТСЬКИЙ МЕТОДОЛОГІЧНИЙ СЕМІНАР

3 грудня 2010 р. в Національному науково-дослідному інституті українознавства відбулося засідання загальноінститутського методологічного семінару на тему «Новаційні тенденції в українознавстві».

На засіданні розглянуто питання, які не вичерпують широкого кола новаційних тенденцій у сучасному українознавстві, проте певним чином характеризують їх в різних сенсах: організації українознавчої науки і освіти; місця українознавства в інформаційному полі сучасної української і світової науки; розвитку історії, теорії й методології українознавства.

Про можливість зіставлення результатів антропології та генетики популяцій людини і застосування їх в українознавчих дослідженнях розповів науковий співробітник відділу української етнології О.Чирков. Українська антропологія має від початку її формування до сьогодні три найґрунтовніші наукові антропологічні праці про українців – Хв.Вовка (1916), В.Дяченка (1965), С.Сегеди (2001). У часи сталінізму тяглість, наступність, спадкоємність української антропологічної думки було перервано, а генетику оголошено «лженаукой» (рос.). Вагомий внесок у формування пострадянської антропологічної українознавчої думки в Україні, у створення спадкоємного зв'язку між нею та українською нерадянською антропологічною думкою зробили працівники Інституту українознавства Київського університету імені Тараса Шевченка (на основі якого було створено Науково-дослідний інститут українознавства, що тепер має статус національного), зокрема: ініціатор відродження українознавчої науки і освіти в Україні та створення Інституту українознавства П.Кононенко, досвідчений професійний антрополог С.Сегеда (працював у 1990-х роках в Інституті українознавства), біолог і філософ В.Крисаченко.

У навчальному посібнику «Українознавство» (1994) П.Кононенко звернувся до нера-

дянської українознавчої антропологічної думки, залучив антропологічні знання, вміщені у щойно перевиданій в Україні «Енциклопедії Українознавства», наголосив на тому, що український етнос і фізично, і духовно, і психічно є феноменом абсолютно самодостатнім і од природи суверенним, а сформований на його основі народ є не частиною якоїсь суверенної цілості, а однією із самодостатніх світових націй.

Нині активно розвивається генетика популяцій людини, яка має для українства і українознавства велике значення. Це розширює предметне поле українознавства, збільшує джерельну базу, збагачує українознавчі знання, стимулює розвиток методології українознавства, його сучасної історії тощо. Сучасні генетичні дослідження українців та інших народів допомагають розв'язати складні українознавчі й слов'янознавчі проблеми. Наприклад, у давній дискусії про пріоритети українців, білорусів та росіян на «кровну» (генетичну, біологічну) спадкоємність з територіально-племінними групами слов'ян ранньофеодальної Руської землі незабаром можна буде поставити остаточну крапку.

Поєднання генетичного й антропологічного поглядів на Україну й українців дає змогу побачити Україну як об'єктивно існуючу біогеографічну реальність, утворену расово цілісною, відносно гомогенною українською етнічною популяцією в центрально-східній частині Європи серед широкого кола інших популяцій людини, що буде відображено в І т. фундаментальної праці «Україна і світове українство в системі українознавства. Українці у світовій цивілізації і культурі».

Існує можливість поєднання на українознавчому полі результатів генетики української етнічної популяції та археогенетики давньої української людності не лише з антропологічними знаннями про Україну і українців, але й з українознавчими знаннями в галузі історії української мови, археології України, історичної демографії, етнодемографії, історичної географії, етногеографії, етнології, етнографії, писемної історії, соціобіології, етносоціології тощо. Генетично-антропологічне вивчення України й українців заслуговує виділення окремого концентра в межах навчального курсу «Українознавство».

Про долучення журналу «Українознавство» до світової бази наукової періодики «SCOPUS» повідомив старший науковий співробітник відділу філософсько-психологічних проблем українознавства В.Терлецький. У повідомленні представлено: 1) загальну інформацію про світову базу наукової періодики «SCOPUS»; 2) сучасний стан представлення здобутків українських науковців у цій базі, зокрема гуманітаріїв (у широкому розумінні) та українознавців; 3) порівняння української ситуації з російською; 4) стимулювання Міністерством освіти і науки України долучення науковців ННДІУ до «SCOPUS»; 5) умови входження будь-якого наукового видання до «SCOPUS»; 6) перспективи долучення журналу «Українознавство» до світової бази наукової періодики «SCOPUS»; 7) участь науковця-українознавця у цьому процесі.

В.Терлецький відзначив, що наявність окремого сайту наукового періодичного видання є вагомим здобутком колективу ННДІУ, проте обов'язковою умовою долучення до цієї бази даних є його варіант англійською мовою. Серед усіх перешкод на шляху входження до «SCOPUS» – це найважча. В цьому напрямку здійснюється робота, зокрема йде пошук оптимального варіанта створення сайту та електронної версії журналу «Українознавство» англійською мовою.

Багато залежить від кожного автора наукової публікації в журналі. Певні позитивні зрушення в анотуванні статей уже помітні (практикум з цього питання відбувся навесні 2010 р. в ННДІУ як засідання методологічного семінару). Добре, що автори статей уникають описовості в анотації і подають результат дослідження. На думку доповідача, ми маємо прагнути до того, щоб кожен автор якісно перекладав анотацію до своєї статті з української мови на англійську.

Учасники семінару задали чимало питань, висловили свої думки (про участь науковця – автора наукової статті з українознавства – в процесі інтеграції українознавства у світовий науковий простір; про захист авторських прав на статті, представлені в наукових друкованих та Інтернет-виданнях взагалі і в «SCOPUS» зокрема; про генетичну й етнічну спорідненість українців з популяціями інших народів) та пропозиції (про необхідність опублікування українознавчого осмислення знань, що одержує генетика популяцій людини).

Олег ЧИРКОВ
науковий співробітник
відділу української етнології ННДІУ